

POSUDEK

na diplomovou práci **Martina Churaně**

Od stavovského shromáždění k modernímu parlamentarismu: Pohled francouzských ultrakonzervativců na zastupitelskou instituci v první polovině 19. století.

FFUK Praha 2006, 81 stran.

Proces modernizace a zejména pak proměna tradičních prvků modernizujících se společností ve své dobové moderní protiklady se staly již neodmyslitelnou součástí historiografického diskursu evropského novověku. Badatelé se přitom již dávno neomezují na pouhý proces industrializace či kulturně civilizační proměnu (evropské) společnosti, kterou přineslo osvícenství. V souladu s širší společenskovědní (sociologickou či antropologickou) inspirací a nesporně i pod vlivem postmoderních úvah o rozličných stránkách soudobého světa se cíleně zaměřují i na širší sociální rozměr tohoto procesu, na jeho historickou genezi, na rostoucí sociální mobilitu, vyšší diferenciaci i specializaci, na sekularizaci i doprovodnou univerzalistickou racionalizaci a v neposlední řadě i na institucionalizaci konfliktů či koneckonců na samotné proměny institucí.

V tomto myšlenkovém kontextu se svého diplomního úkolu zhostil i Martin Churaň. Na základě komparativní analýzy vybraných pramenů z první poloviny 19. století, které reprezentující část tehdejší veřejné debaty (parlamentní diskuse, novinová publicistika), se rozhodl v duchu modernizační dichotomie vymežit prvky tradice a modernity v konzervativně-legitimistických úvahách o podobě novodobé zastupitelské instituce, a to v prostředí tehdejší francouzské společnosti. Svou práci logicky rozdělil do dvou základních částí (*Ultracisté a zastupitelský princip, 1815-1817* a „*Kontrarevoluční reprezentace ve stínu sociální otázky, 1852*“), v nichž zkoumal konkrétní postoje nesmiřitelných odpůrců revoluce k „veřejnému mínění“, k parlamentu či obecně k zastupitelskému principu vůbec. Uvedenou problematiku přitom průběžně a vcelku důsledně nazíral prizmatem habermasovského „klíče“ strukturální přeměny veřejnosti a jejích institucí, přičemž stranou neponechal ani analýzu argumentace pomocí používaných „historických příkladů“. To vše doplnil úvodním slovem i obligatorní částí o pramenech a (jen velmi úsporně prezentované) literatuře.

Dlužno říci, že srovnávací analýza M. Churaně má charakter pouhé sondy do politického myšlení a argumentace specifické („kontrarevoluční“) části francouzského politického spektra. A to tím spíše, že vzhledem k faktické nedostupnosti části pramenné základny musel rezignovat z původně ambicióznějšího záměru, tj. porovnání zmíněných názorových postojů a argumentace v prostředí „francouzského jádra“ s podobnými postoji a argumentací v prostředí belgické a lucemburské „kulturně civilizační periferie“. Na druhou stranu to ale nijak nesnižuje objem a náročnost práce, kterou diplomant při práci s prameny odvedl. Jeho cílem nebylo rekonstruovat jistou politickou doktrínu, nýbrž systematizovat, jak se v jejím rámci projevovaly a měnily vnímání a postoje ke konkrétní „veřejné instituci“. A tento cíl se mu nepochybně zdařilo úspěšně naplnit.

Z výsledků jeho analýzy považuji za zvláště přínosné zjištění, jež poněkud koriguje obecně vžitou představu o nenapravitelném staromilství ultracistů, což autor (na příkladu jejich ztotožnění či neztotožnění se s „reprezentativní veřejností“) asi správně přisuzuje vlivu osvícenského diskursu, stejně jako „ideologické přitvrzení“ generace padesátých let, která již neměla přímou zkušenost se starými časy a na rozdíl od svých předchůdců si je pozoruhodným způsobem idealizovala (aniž to bylo jeho původním záměrem, podařilo se tu diplomantovi bezděčně prokázat, jak časový odstup a přímá zkušenost složitě podmiňují zrod a životaschopnost myšlenkového stereotypu...).

Přes celkově kladný dojem z nepochybně náročné diplomantovy práce mám ale k jeho výsledku několik kritických připomínek, částečně formální, částečně i koncepční povahy, k nimž, jak očekávám, se v průběhu obhajoby podrobněji vyjádřím.

V pasáži o sekundární literatuře postrádám řadu děl, která autor zjevně zná, ale která poněkud nepochopitelně nezařadil ani do svého seznamu literatury (navíc netradičně zařazeném hned na počátku práce). Třebaže diplomová práce je primárně postavena na analýze pramenů, nelze přehlížet rozsáhlou (nejen) francouzskou literaturu věnovanou širšímu politickému kontextu první poloviny 19. století ve Francii (např. práce M. Agulhona, F. Blucheho, J. Merrimana, F. Hartoga, G. Carreta aj.) či práce věnované politickému myšlení či peripetiím konzervatismu vůbec (např. práce J.-F. Sirinelliho, Ph. Bénétóna, M. Winocka, R. Kirka aj.). Totéž do jisté míry platí i o M. Weberovi a zejména klíčovém J. Habermasovi (jakkoliv je pro účely autorova záměru vhodná „Strukturální přeměna veřejnosti“, myšlenkový záběr v uvedeném směru je širší – viz např. S. K. White, *Reason, modernity, and democracy*. In: White, Sk. K. (ed.), *The Cambridge Companion to Habermas*. Cambridge, New York... C.U.P, 5. vydání, 1999).

Škoda, že autor rezignoval na zařazení samostatné a obvyklé části o metodě a pracovním postupu, jež by jednak pomohla přesněji zařadit uvedené téma do myšlenkového kontextu první poloviny 19. století i do současného historiografického (společenskovědního) diskursu. Totéž vlastně platí i o podrobnějším vymezení jeho komparativní analýzy: ačkoliv diplomant svou metodu i pracovní postup má, lze je vlastně rekonstruovat až dodatečně, po přečtení celé práce. Poněkud svévolně si M. Churaň počínal při bibliografických odkazech, když v rozporu se zavedenými zvyky necituje vždy prvně uváděné dílo v úplnosti, a činí tak až s odstupem (srov. např. rozdíl v charakteru poznámek 1, 3., 7, 10 atd.; vždy se tu přitom jedná o první citaci zmiňovaného díla!).

Za závažnější metodickou otázkou, na níž sice autor do jisté míry již dává v textu odpověď, ale kterou by měl podrobněji vysvětlit v průběhu obhajoby, považuji volbu jím vybraných mezníků. Proč je dle jeho názoru vhodnější porovnávat léta 1815-17 až s rokem 1852, než například „přirozeně“ se nabízející období, kdy se v první polovině 19. století přijímaly ve Francii (staro)nové ústavy. Nejsou snad léta 1814, 1830, 1848 a 1852 vhodnějšími mezníky („zlomovými okamžiky“) a rámcem, který by teoreticky lépe a plynuleji pomáhal osvětlit „generační“ myšlenkové posuny „kontrarevolučního tábora“?

Závěrem nelze pominout ani stylistickou úpravu práce. Navzdory skutečnosti, že autor neprošel systémem českého školství, je po jazykové stránce jeho práce nadprůměrná (a to i přes dílčí, spíše výjimečné prohřešky vůči gramatice, jež lze spíše přičítat chvilkové nepozornosti, než neznalosti). M. Churaň se vyjadřuje jasně, srozumitelně a přehledně; ze zjištěných poznatků dokáže suverénně vyvozovat své vlastní soudy.

Přes výše uvedené drobné výhrady a výtky jsem přesvědčen, že předkládaná diplomová práce svým pojetím, mimořádně náročnou prací s prameny, obsahovými náležitostmi i formálním členěním nepochybně splňuje nároky kladené na vypracování diplomové práce z historie. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze 4. září 2006

PhDr. Karel Kubiš, CSc.